

КОГНІТИВНА ПАРАДИГМА У ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Для точного визначення когнітивної парадигми і її основної задачі у лінгвістичних дослідженнях, спочатку треба звернутися до поняття когнітології. Когнітологія як наука знаходиться на перетині психології, логіки, лінгвістики та інформатики і досліджує функціонування знань у різноманітних системах, в тому числі у технічній та лінгвістичній галузях. Когнітивна лінгвістика при цьому є розділом мовознавства, який вивчає процес виникнення, сприймання та розуміння мови, а найголовніше – її ролі у пізнавальній діяльності людини. Методологічні принципи когнітивної лінгвістики використовуються для тлумачення текстів з огляду на позамовні чинники у літературознавстві та в літературній критиці.

Когнітивна парадигма сформувалася на підставі когнітивної науки і вивчає мову як засіб отримання, зберігання, обробки і використання знань. Вона досліджує способи концептуалізації та категоризації зовнішнього світу і внутрішнього досвіду певною мовою. Когнітивна парадигма будується на методологіях раціоналізму і феномену. До її векторів, окрім зазначених, також відносять природу мовної компетенції людини, організацію внутрішнього лексикону і вербальну пам'ять, співвідношення мовних структур із когнітивними тощо.

Відповідно до когнітивної парадигми отримання нових знань розглядаються тільки як пізнання на основі мислення. З огляду на дослідження цієї конкретної парадигми, виділяють деякі її основні напрями. Їх можна умовно назвати когнітивними процесами, проте когніцію варто розглянути окремо.

Когнітивні процеси, які відбуваються у свідомості людини під час отримання нової інформації, мають не лише загальні універсальні ознаки (такі як психологія і мислення), а й велику кількість індивідуальних характеристик, які визначають манеру пізнання кожної окремої людини. Вони важливі для отримання і збереження в пам'яті нових знань, а також подальшої їх обробки. Когніція, в свою чергу, виступає важливим процесом для опрацювання інформації ззовні і здійснюється природним шляхом.

Розглянувши цей матеріал стає зрозуміло, що однакові універсальні механізми мислення використовуються для різних лінгвістичних явищ і їх пізнання. До них відносять лінгвістичні й екстралінгвістичні (невербальні) знання, які набуваються згідно з наступним пізнавальним алгоритмом, який при цьому, звісно ж, не є універсальним для всіх, може доповнюватись або скорочуватись: конкретний досвід, набутий окремою особистістю; спостереження-рефлексія, тобто отримання

знання і його опрацювання; абстрактна концептуалізація, тобто неоднорідне багатопшарове визначення різних спостережуваних явищ; експеримент – перша спроба застосування знань; корекція висновків і готовність до застосування знань в подальшій практиці [1, с. 3].

Англійський професор Ч. Спірмен виокремлює наступні три принципи когніції (або ж пізнання) у своїй роботі:

Сприйняття досвіду. Кожен пережитий досвід одразу ж закарбовується в підсвідомості того, хто його пережив. Ми не тільки *маємо* досвід, але ще й *пізнали* його [25, с. 48–49].

Виявлення зв'язків. Наявність двох і більше компонентів одразу ж викличуть в пам'яті їхні спільні ознаки, а отже зв'язок між ними. Таким чином з'являється наступна схема: $A \rightarrow C \leftarrow B$ [25, с. 63–64].

Виявлення співвідношень. Наявність будь-яких взаємопов'язаних компонентів одразу ж викликає в пам'яті знання про властивості всіх наведених компонентів [2, с. 91].

Отже, когнітивна парадигма має вирішальне значення у лінгвістичних дослідженнях, адже пізнання це і є дослідження, хоча і несвідоме на перших стадіях. Щоб повноцінно дослідити мову, її треба пізнати і зрозуміти не тільки в плані перекладу. Важливі також її структура, історія, культура в якій вона розвивалася і багато інших особливостей, які не досягнути і за десятки років. Саме тому такими цінними є роботи вчених-лінгвістів, якими можуть скористатися їхні послідовники і саме через такий феномен як когніція приходять знання та розуміння зовнішніх і внутрішніх лінгвістичних процесів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрієнко Т. П. Переклад як когнітивно-комунікативна діяльність : монографія [Текст] / Т. П. Андрієнко. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2014. – 18 с.
2. Spearman C. The Nature of Intelligence and the Principles of Cognition [Text] / C. Spearman. – London : Macmillan, 1923. – 358 p.